

לו כמו להתחבר בסופו, בנשיתו ובמהותו, אל אמת חיונית גדולה. מה ערכן של כל החקירות האלה, רבבות הדיסקציות של הרוקטורים, המטפלות בחקר תופעות הטבע באופן סתמי וערשילאי, בלי שיעלו אותן למדרגת חוק ביאלוגי, המתקרב אל תחומי האנטי ומשפיע על חיי האדם וארחותיו? הלא חכם זה, הכורק כל ימיו מספר התאים באחד הצמחים, מונה מספר הקשקשים בכנף של פרפר לשם קביעת האמת בלבד, ואינו מוזיק את פרי חקירתו באופן ישר או לא-ישר אל אחת התופעות האנושיות, – חֶסֶן משעמם זה היה מכבר הימים שְטוּא־נפשו של החוקר האמתי בעל שאר-הרות, אם מילוניי אנשים מתלכדים יחד בהרצתם אל איינשטיין, אף כי אינם יורדים לסוף דעתו ואינם מבינים כראוי את הנידון אשר עליו הוא שוקד ימים ולילות, אין זאת כייאם מרניש האדם במְגַלְה־עמוקות זה, שאין הוא משתעשע בבקשת האמת ללא מטרה ותכלית. מרניש הוא, כי האמת של איינשטיין יש בכחה להיות באחד הימים אבְקֶפֶה למדע חדש, תפיסת-חיים חדשה, שטר מעשה-בראשית בשמים ובארץ, וכאן צפון חין שבעי של איינשטיין, שאהבת האדם וההסתתפות בעול הנורא העמיקו כל־כך בלבבו, עד שמלאו כל העתונים מכתביו התמימים על המלחמה, על המולדת העברית ועל השלום. תורתו העמוקה תמימות הרגשותיו מקור אחד להן, ואם חזיר-הכוכבים בכל הדרות שאפו להיות גם מבשרי-עתידות לאדם, הרי זה מפני שהרגישו, כי עולם-המולות לא יהיה בְרִיקֵמָא, אם לא יורידוהו מן השמים ארצה, אל האדם ואל רצונו הולומותיו. כי האמת הקטנה, המוצאת את מטרת קיומה בה בעצמה, נהפכת מעצמה לשקר גדול. ערכה של כל אמת הוא בשוויה-המשקל אשר בין הכחות והמרק, שהאדם מוציא עליה, ובין הכובד הפנימי שלה. אם יתן אדם שְנִים מספר מחיייו לקבוע בריוק את השתלשלות היתוסים בין וולטור ובין פירידיך הגדול (והיו אנשים שעשו כן) – כמעשה רב כזה יש שוויה המשקל המדובר. גם פירידיך הגדול וגם וולטור – שניהם תופעות היסטוריות, נקודות-מוצא למהלך חייהם של שני עמים, הנרמני והצרפתי, אשר מאות שנים שלטו בהשפעתם על המחשבה האירופאית. אבל אם יצא אדם לבדוק את הצירופים האפשריים של האלפא-ביתא ויבדוק אתריכון, עד כמה צירופים אלה נמצאים ביצירות פלוטארך (גם את זאת עשו החכמים) – אין זה אלא מעשה שטות ורעות-דרות.

והתכוונתי בדברי אלה לאותה פקידור-מעיות, לאותו חיטוט כאמת הקטנה הערשילאית, שהתחילו בומן האחרון לפרוש ממסלתם בתוכנו. באים ולוקחים אחד הקפריים של ספרות-הרבנים, בודקים אותו שבע בדיקות, מפרקים אותו לכל פרקי-פרקיו, מונים בו כל אות ובונים מגדל הפורה באויר, אשר אין לשום איש חפץ בו, עוד מעט וימנו גם את מספר החרוזים, פֶרֶץ – קֶרֶץ – אֶרֶץ שבשירי יוזל. הלא מדעיות מדומה זו אינה משמשת דבר, אינה מאֲלֶפֶת דבר, אינה נחוצה לשום איש, אינה מביאה תועלת לארץ וליושביה, ואינה דורשת מְעוֹשֶׂה הבנה, כשרון, שקול-ידעת, בינה, הרגשה, סגנון, שאר-רות, אלא מסתפקת בכח החיטוט בלבד, בשקידת-שוא, אשר קָבְדָה אינו במשקל העצמי והיתוסי שבדברים שהיא מביאה לעולם, אלא היא אותו כובד דחה ומאיים, שהנוף שטון בו לאחר שפרחה ממנו נשמח.

על ענין זה והדומה לו השמיע מוֹנְטֵיִן רבירים יפים עוד לפני חמש מאות שנה, וכדאים הם שנחזור עליהם ונשמיעם: „יש דקות-שוא, אומר מונטֵיִן, דקות כחבת, אשר בה יבקש לפעמים האדם את תקונו (והוא מזכיר כאן את החקירה על האלפא-ביתא ועל פלוטארך, שנעתי בה למעלה)... אולם יפה עשה אותו אדם, שהציגו לפניו עושה-נפלאות, הוזק גרני דוחן ועידים ומעבירים ממרחק רב דרך נקב של מחם, שהעניק לו מתוך ליצנת תשעה קבים של דוחן תמורת נפלאותיו, למען לא תשב חם ושלוש מלאכת-מחשבת זו קְטָלָה. כי סימן מובהק הוא לרפיון דעתנו, אם דעת זו מביאה אותנו אל הנְפָלָה, אל החידוש,

„ספירות“ רהניות עם התפצלויותיהן לכחינות אין מספר, לליב נתיבות ולחמשים שערים. יותר מאשר בשאר מאמריו הבהיק לנו מקסימון במאמרים האלה מאורו חיוו.

פ. לחובר

השקר שבאמת הקטנה

זה מכבר חדלו להעריך את האמת כמרה טובה וישרה ואת השקר כקֶרֶה ומסולפת. גם האמת, מרה נכונה זו, משנב האדם התרבותי, הֶצֵא המחלט שלו, נכנעת לעיקרים ולתעודות גדולות ממנה – לטובת האדם ולתועלתו. אמת ריקה, החסרה את היסוד החיוני, אינה ולא כלום. יש שהשקר, המסוּן למטרה נעלה, גדול וטהור הימנה. אם ירדוף איש את חברו להרנו ויחקור את אחד האנשים שפגש בדרכו למקום מתבואו של הנדרף, והֶלָה ישיב תשובה נכונה ויסניר את הנדרף בידו מבקש-נפשו – תשובה זו, החתומה בחותמה של האמת, תהא כזוה, מתחסרת, אכזרית או סכלית. אדרבה, מכיון שיש כאן לפניך מטרה להציל את נפש רעך, מצוה עליך לסלף את האמת ולהעלים עליה. אותה מרה, שאנו קוראים לה הסיודת-של-שטות, משמעתה מעשה אדם הנכנע לדוגמה מתה, יבשה, נטולה כל מטרה חיונית, שאינה יודעת את מקומה ושעתה.

המטרה הנעלה היא אִפּוֹא המְנַגֶּת והמסמנת את המעשה הטוב ואת המעשה הרע, ולא פרינציפ מוסרי מופשט, מאובן, שאינו משנה צורתו ומהותו לעולם. עומדים אנו נרעשים ונפחדים לפני עשרה דרוני מלכות, לפני סוקרטס ונלילוי, לא מפני שבחרו במות ולא שנו את דעתם, אלא מפני שהדעות, אשר עליהם הגנו והוקנו, היו גדולות ונשנובות. אילו לא היה כך, אילו קלה וחסרת-ערך היתה האמת שבלבבם, היינו מכנים חרף-נפש זה בשם קשי-ערף, יהירות רעה או סתם אֲנָלָה, והיינו שוללים אותו ומתנגדים לו. אותה אשה עקשנית ופתיה, המחנכת עם בעלה, אם הכלב מסופר הוא או מגולת, ולאחר שבעלה מטביעה בנהר ערונה מוציאה את שתי אצבעותיה מן המים המכסים ראשה ומראה את מְסָרֵים – אשה זו, המגנה על האמת שבלבבה עד נשימתה האחרונה, לא תביאנו אפילו עד כדי המלה, רק צחוק תעורר בנו.

הנה סביבת חייה של היצירה היפה הוא תיאורה של האמת הקטנה. אלא נמהר ונטיס: למדרגת היפה היא מגיעה, רק אם היא מוליכה אל אמת אנושית גדולה ועמוקה, בדרך זו, בהליכה אל המטרה, מונח ההבדל היסודי בין ההעתק הפוטוגרפי המת ובין היצירה המקורית התייה; כמטרה ולא כאמצעים. בראי שהצלום מוּזֵן יותר מן היצירה כאמצעים, המוסרים את האמת הקטנה, אלא שיש הפרש אחד, המביא לידי שנוי מהותם של שנים אלה, בצלום אין האמת הקטנה מצטרפת לשום דבר. ברשות עצמה היא עומדת כאן וזיה את חייה הידורים. אולם אם שופמן מתאר קו קסן ומכוון של פאת שדה או של ירכתי כרך, אם יקב שטיינברג כותב אחת מרשימותיו על תופעה קלה וחסרת ערך של חיי יום-יום, – קְטֵנֹת אלה נראות לנו בכל זאת מלאות משקל פנימי וחשובות מאד, כי עלה בידי יוצרן לצרפן ולסמכן אל רעיון והרגשה מוסריים גדולים, אשר ערכם בחיים רב ומכריע, והצטרפות זו וסמיכות זו הן המולידות את הרטט הפנימי, אותו רחש נסתר וענום, שאנו סופנים אל תוכנו, בשעה שאנו באים במגע עם היצירה היפה, אותו חידוש והפתעה שאנו עדים להם, ושההעתקה והצלום חסרים אותם תמיד.

גם המתקד המרעי הוא ברובו קביעת החוק של האמת הקטנה. אולם למדע של אמת, ולא לחיטוט משעמם, יהיה רק או, כשיעמוד

והיום עומד עתונה של אגודת הסופרים העברים בארץ-ישראל ומכריו ומודיע וגם מלגלג: „אם יבוקש בקרב המרכז (הציוני) איזה רעיון חי לעודד את רוח בני-המעורים הבאים אחרינו, – לא ימצא בלתי-ראם הרעיון הנלעג והריוק של ממלכת-יורת, המשחקת בחרבות-עץ (מאונים, נומר י"ח).

בעוד שבעת ימים יעמוד נחום סוקולוב, נשיא האכסדקוטיבה הציונית, על בימת הקונגרס הציוני וישא את דבריו על הרצל יוצר הקונגרס והציונות המדינית. אם ירבו או ימעטו הדברים, את קצורם אנו שומעים מראש: הרצל לא ידע אלא אחת – את מדינת היהודים, את רעיון הממלכתיות.

ולעומתו יענה עתונה של אגודת הסופרים העברים בארץ-ישראל: חדלו לכם, כי נלעג וריק הוא רעיון הממלכתיות, המשחקת בחרבות-עץ... במה תסיים הליקוידציה? –

א. דרויאנוב

הערת המערכת. תמיהם אנו על סופר מובהק וקורא מובהק כחברנו מר דרויאנוב, שהדניש עלי-ידי פוגר אותיות שלו רק את החצי הראשון של המשפט: „הרעיון הנלעג והריוק של ממלכתיות“ אנו מדינשים דוקא את חציו השני, המסיים של המשפט: „המשחקת בחרבות-עץ“ – שהוא המביע את כל הקוונה וכו מרכז-החכובד.

הבל לפי המדניש והמורנש.

אל הקשה, אשר הטוב והמועיל אינם מצטרפים אליהם, גם מחקרים אלה התלושים והקרקיים של חכמת ישראל כביכול אינם אלא וריקת נרגרי דוחן דרך נקב המחט. גם אליהם אין הטוב והמועיל מצטרפים. יתוש קטן אחד, מעשה ידיו של הקדוש-ברוך-הוא תיאור מועט של אחד הסופרים בעלי הרגש והמחשבה שקולים פיא-אלף כנגד כל הרעת והחכמה האלה (כי הלא הסופרים האלה עצמם – ולא העיקר שבהם, אלא המפל הוקא, לאחר שיעבור עליהם כלת, עתידים לשמש חומר של „נרגרי דוחן“ לעושי-הנפלאות הבאים). כי ערך כל החומר הזמני הנאסף חמרים חמרים, ערכה של האמת הקשנה שבו, הוא כערכה של האמת אשר בצבור לבנים, המושל ברחוב לפני אחד הבתים התולכים ונבנים, את השיבותן יספנו אל תוכן רק לאחר שיגקה הכית וימלא יושבים חיים עם אשרם וצרות-לבם, עם גילם ויגוניהם. עד בוא היום הוא אין אלא אכני-נגף, אשר רגל ההלך התם תכשל בהן.

ש. צמח

בתקופת הליקוידציה

אתמול (מה הן עשר שנים בחיי עם גדול, בחיי אירואה רוממה, אם לא יום אחד?) עמד הדיר ווייצמאן מנהיגה של הציונות, לפני באי כחם של העמים בפאריז, ועל שאלתו של לאנסינו, מה הוא הדבר שהציוניים מבקשים בארץ-ישראל, החזיר תשובה ברורה: אנו מבקשים שארץ ישראל תהיה לישראל מה שאמריקה היא לאמריקנים ומה שאנגליה היא לאנגלים. ותשובה זו הכריעה את הכף.

בַּקֶּרֶת סְפָרִים

תְּקוּפַת יִשְׁעֵיהוּ וְחַיֵּינוּתוֹ

תְּקוּפַת יִשְׁעֵיהוּ וְחַיֵּינוּתוֹ. באור החזיונות על יסוד חקירות היסטוריות עם מבואות הערות וציורים מאת מנדיל וואהלמן. הוצאת ועד היוכל. תל-אביב. תרפ"ט.

ספר נפלא במיגו. נשתי לקריאתו מתוך הסוס ופקסוקים. מאין לו ליהודי פשוט, ליהודי סתם, כל אותן הידיעות, כל אותה ההכנה המדעית. הדרושות בשביל לתבר בימינו פירוש על ישעיהו שיעמוד על הגובה של דרישות הזמן הזה? התחלתי לקרוא בו וכמעט כל מלה וכל משפט עוררו בי התמרמרות והתנגדות, ובכל-זאת המשכתי לעיין כי עד הסוף. אחרי אשר גמרתי משכתי בכתיפי הנחתי את הספר בכונה שלא לשוב אליו עוד, כי חבל על הזמן האבוד. אולם אי-אלה רעיונות מוזרים של המחבר נתקעו במוחי ושכתי בכל פעם להרהר בהם. ויותר שהרהרתי בהם נראו לי פחות מוזרים, התחלתי לפקפק בצדקת עמדותי השלילית לגביהם, התגבגב ללבי הרעיון, שלא צדק המחבר בהשערותיו. היו מתבארים מקומות קשים בישעיה באופן יפה מאד, ואמרתי ללבי: אולי באמת צדק המחבר? וכך התרגלתי לאט לאט להשערותיו של המחבר וכמעט השלמתי אתן.

והנה דוגמה אחת מרכות: המחבר משער, שכזמן מצור סנהריב על ירושלים רעה האדמה והתפרץ הר בעש בגיא בן הנום או בקרבנו ועל-ידי זה נשמד כל צבא סנהריב.

השערה מוזרה מאד. אין בסביבות ירושלים שום סימן להר געש. אין יכלה התפרצות הר בעש להשמיד מאה ושמזנים וחמשה אלף איש? אין שום זכר לזה לא בספרותנו ולא בתעודות האשוריות מתומן הוא. אולם העובדה ההיסטורית, שסנהריב הפסיק פתאום את המצור על ירושלים, איננה מוסלת

בספק. אין גם כן ספק בדברי שאיזה מאורע בלתי-רגיל קרה או. אם נשים לבי שבישעיה ל"א ח' מתוארת מפלת אשור כך: „ונפל אשור בחרב לא איש וחרב לא אדם תאכלנו... גאום ה' אשר אור לו בציון ותגור לו בירושלים“ מוכרחים אנו להודות, שהוא נתאמתה השערותו של המחבר. היה הפסוק: „אשר אור לו בציון ותגור לו בירושלים“ מואר באור חדש והיה מקבל תוכן משיי. מן הצד השני עלינו לשאול את עצמנו: איך בא הנביא למליצה זו, ליהס לה? אור ותגור בירושלים, ואיך אפשר שהנביא ישתמש במליצה סתם בלי כל תוכן ריאלי? לזה צריך להוסיף, שגם במקומות אחרים מדבר הנביא על מפלת אשור בקשר עם אש יוקדת, כך, למשל, בפסוק ל"ג י"ב: והיו עמים משרפות סיד קוצים כסוחים באש יצחו... פחדו בציון חטאים אחזה רעה חנפים. מי יגור לנו אש אוכלה, מי יגור לנו מוקדי עולם. ובפסוק ל': והשמיע ה' את הוד קולו ונחמ ורועו יראה בועף אף ולהב אש אוכלה. בפסוק וורט ואבני ברז, כי מקול ה' יחת אשור בשבט יכה... כי ערוך מאתמול תפתה. גם הוא למלך הוכן העמיק הרחיב מדרתה אש ועצים הרבה. נשמת ה' כנחל גפרית בערה בו.

כל התיאורים האלה אינם, לפי השערותו של המחבר, מליצות סתם. אלא תמונה פיוטית מהתסרצות הר הגעשי. על-די השערה זו מתבאר גם כן, מדוע הכיאו אחר-כך בקשר עם גיא בן הנום את אש השאול. שבה נדונים הרשעים אחרי מותם, והשם גיהנום עבר למקום המשפט של הרשעים.

דוגמה אחרת: המחבר משער, שישעיהו, האוהב בכלל להשתמש בכנויים, מכנה את אשור בשם „מות“ ובשם „שאול“. ועל-פי זה הוא מפרש את הפסוק: כי אמרתם כדתנו ברית את מות ועם שאול עשינו חוזה (ישעיהו, כ"ח, ט"ו) שהכונה היא: כדתנו ברית עם אשור. אין ספק, שוהי השערה מוזרה מאד, המורידה את הפסוק הנפלא הזה למדרגת פרוזה פשוטה ויבשה. אולם אחרי